

Y

mpäristökasvatus on ollut jo pitkään osa opetussuunnitelmia, mutta viime vuosina sen merkitys on vahvistunut entisestään. Samalla on havaittu, että pelkkä tiedon jakaminen ilmastonmuutoksesta ei riitä, sillä pelkkä tieto ei saa ihmistä toimimaan toisin. Monet tutkijat ovatkin yksimielisiä siitä, että tarvitaan maailmankuvan ja -katsomuksen tasolle meneviä muutoksia, jotta voisimme oppia elämään kestävällä tavalla. Ei siis esimerkiksi riitä, että kulutamme ja tuotamme tuotteita vastuullisesti, vaan käsitykset materiaalisen hyvinvointiin perustuvasta elämäntavasta täytyy perinpohjaisesti miettiä uudelleen. Mystinen luonto –materiaalien tarkoituksena on auttaa opettajia ja kasvattajia pureutumaan juuri tähän maailmankatsomukselliseen tasoon, joka opetuksessa on usein vaikea tavoittaa. Avuksi tähän tehtävään olemme ottaneet myyttiset kertomukset.

Myyttisessä maailmankuvassa ihmistä ei nähty maailmasta erillisenä olentona, vaan vahvasti luontoon kuuluvana ja osana sitä. Monissa eri kulttuuritraditioissa eläimillä ja ihmisellä on ollut erityinen dialoginen suhde. Eläimet ovat olleet viestinviejiä- ja tuojia eri maailmoista, kuten kyyhkynen Pyhän Hengen vertauskuvana tai karhu suomensukuisten kansojen toteemieläimenä. Myyttisissä kertomuksissa ja uskomuksissa eläimet ovat myös auttaneet ihmistä. Esimerkiksi islamilaisessa ja kristillisessä traditiossa tunnetaan tarina siitä, miten hämähäkki on auttanut uskonsa vuoksi vainottuja kutomalla verkon suojaksi piilopaikan ovensuulle. Toisaalta monesti myyttiset kertomukset antavat aihetta varovaisuuteen ja kunnioitukseen. Esimerkiksi karhun on uskottu olevan taivaallista alkuperää ja sen takia sen metsästyksen on liittynyt monenlaisia riittejä turvaamaan karhun kunnioitettavaa lähtöä.

Tutustumalla erilaisiin myyttisiin kertomuksiin tulkintahorisonttimme maailmaan ja sen ilmiöihin laajenee. Rannalta löytynyt valkoinen sileä kivi ei olekaan enää vain tavallinen kivi, vaan ajatukset ohjautuvat taivaan Ukko ylijumalaan, joka sai aikaan ukkosen ja voimiensa tunnossa saattoi heittää mystisiä voimia sisältävän kiven myös ihmisen löydettäväksi. Entisaikaan Ukon kiven löytäjä saattoi kokea olevansa Ukon erityisessä suojeluksessa. Ei siis ole mikään ihme, jos sellainen kivi tuntuu erityiseltä ja voi päätyä nykyihmisenkin taskuun, vaikka syytä tälle ei moni osaakaan nimetä. Kalevalansa luenut voi nähdä joutsenessa pitkäkaulaisen vesilinnun lisäksi Tuonen joutsenen, jonka uskottiin kuljettavan kuolleita Tuonelaan. Uskomus joutsenesta kuolleiden airueena on mitä ilmeisimmin tuonut lohtua entisajan ihmisille: Karjalasta on löydetty hauta, jossa pieni lapsi on haudattu joutsenen siiven päälle. Vielä nykypäivänäkin tieto näistä uskomuksista voi virittää ajatuksemme elämän syvempiin merkityksiin katsellessamme joutsenta lipumassa tyynesti veden pinnalla.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, miten myytteihin tutustuminen voi vaikuttaa ajatteluun ja luontoyhteyden kokemiseen. Myytteihin tutustuminen voi herättää ihmettelemään luontoa ja pohtimaan omaa luontosuhdettamme. Myyttinen tieto välittyy symbolien kautta, jotka mahdollistavat monenlaisia tulkintoja ja tarjoavat tunnepitoisia esteettisiä kokemuksia. Kuten jo Platon Antiikin Kreikassa havaitsi, myytti vetoaa ihmisiin ja voi koskettaa sellaisia olemisen alueita, joihin rationaalisella argumentilla ei ole pääsyä. Myytin monitulkintaisuus voi myös rakentaa yhteisen ihmettelyn tilaa ja vahvistaa luovaa ajattelua. Tämä ei tarkoita, että meidän tulisi hylätä tieteellinen tieto tai omaksua joku tietty myyttinen maailmankuva. Joutsen voi olla yhtä aikaa pitkäkaulainen kasveja veden pohjasta syövä vesilintu ja kahden maailman välillä liikkuva myyttinen eläin. Parhaimmillaan myytit voivat tarjota aivan uudenlaisia kokemuksia laajentaen ja täydentäen sekä havaintojamme että niiden tulkintaa rakentaen näin pohjaa asenteiden ja elämäntapojen muutoksille.

Mystinen luonto -pedagogiseen materiaaliin on valittu muutamia eläimiä ja niihin liittyviä merkityksiä erityiseksi tarkastelukohteeksi. Merkitysten laajentamisen voi aloittaa vaikkapa niiden kautta. Kuten myyttejä paljon tutkinut antropologi Claude Lévi-Strauss on todennut, myytit elävät meissä. Tämän aineiston myötä haluamme saattaa ne yhteen kokonaisvaltaisen ympäristökasvatuksen kanssa ja tarjota uusia tapoja kokea ja tulkita ympäröivää luontoa.

Tervetuloa näkemään maailma uusin silmin!

Tehtäviä dialogisen luontosuhteen rakentamiseen

Oheisissa tehtävissä tavoitteena on pohtia omaa suhdetta luontoon sekä työstää heränneitä ajatuksia luontosuhteen syventämiseksi. Tehtävät noudattelevat väljästi alla olevaa pedagogista mallia. Mallia voi hyödyntää myös omien työskentelyjen suunnitteluun.

Pedagoginen malli

luontosuhteen syventämiseen

Aisti ja tarkkaile luontoa

Kuuntele, haistele, katsele ja tunnustele luontoa. Tarkkaile luontoa ja tee siitä havaintoja. Mitä luonto sinussa herättää?

Laajenna merkityksiä

Tutustu myyttisiin kertomuksiin ja luonnontieteelliseen tietoon luonnosta. Tutki ja tarkastele luontoa näiden tietojen valossa. Miten suhteesi luontoon muuttuu?

Luo tulkintoja

Tutustu miten luontoa on tulkittu taiteessa.

Kirjoita, piirrä, tee kuunnelma tai video teemasta, joka sinua kiinnostaa luontoon liittyen. Miten suhteesi luontoon muuttuu?

Jaa kokemuksia

Jaa tuotoksesi tai ajatuksesi kotona, omassa ryhmässäsi tai sosiaalisessa mediassa #mystinenluonto.

Liitteet:

- Liite1. eläinkuvat
- Liite2. sanakortit